

RYNEK PASZ PRZEMYSŁOWYCH W POLSCE W LATACH 2005-2011

Arkadiusz Piwowar

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Abstrakt. W artykule przedstawiono analizy dotyczące rynku pasz przemysłowych w Polsce w latach 2005-2011. Zaprezentowano wielkość i strukturę produkcji pasz przemysłowych oraz wyniki finansowe przedsiębiorstw krajowego przemysłu paszowego. Analizie poddano ceny detaliczne produktów na badanym rynku oraz relacje cenowe wybranych pasz przemysłowych do cen płodów rolnych. Jak wynika z analiz, produkcja pasz przemysłowych w Polsce wzrosła w badanych latach o 52%. Wraz ze wzrostem produkcji wyraźnie wzrosły także ceny detaliczne pasz.

Słowa kluczowe: pasze przemysłowe, produkcja, ceny, relacje cenowe

WSTĘP

Ważnym czynnikiem w produkcji zwierzęcej, decydującym nie tylko o wynikach produkcyjnych, lecz także o jakości pozyskiwanych produktów, jest prawidłowe żywienie zwierząt. Wykorzystanie genetycznych uwarunkowań możliwości produkcyjnych zwierząt gospodarskich jest zależne od ich właściwego żywienia [Roszkowski 1997]. Racjonalne żywienie polega na dostarczeniu w paszy wszystkich składników pokarmowych i optymalnym pokryciu zapotrzebowania zwierząt w zależności od kierunku prowadzonej produkcji zwierzęcej. W tym celu można stosować pasze pochodzenia gospodarskiego, odpadki przemysłu rolno-spożywczego oraz pasze przemysłowe. Do pierwszej grupy należą wszystkie pasze wytwarzane w gospodarstwie rolnym (jako produkcja celowa lub jako odpadki), m.in.: siano, zielonki i kiszonki z upraw polowych oraz zboża i nasiona roślin strączkowych. W żywieniu zwierząt można również wykorzystywać

produkty uboczne przemysłu rolno-spożywczego, np.: z cukrowni, gorzelni, olejarni, młynów, rzeźni i przetwórnictwa rybnych [Roszkowski 1997]. Z uwagi na zróżnicowane wymagania pokarmowe poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich (również ras, odmian i typów użytkowych wewnątrz poszczególnych gatunków), w praktyce stosuje się przemysłowe mieszanki uzupełniające (stanowiące dodatek do pasz gospodarskich). Rola pasz przemysłowych w żywieniu zwierząt gospodarskich rośnie wraz z intensyfikacją chowu. Producenci rolni przy produkcji zwierzęcej mogą także stosować przemysłowe mieszanki pełnoporcjowe. Ważne z punktu widzenia żywienia zwierząt jest to, że przemysłowe mieszanki paszowe są dopasowane do wymagań pokarmowych poszczególnych gatunków i grup użytkowych zwierząt. Oprócz tego zaletą stosowania pasz przemysłowych jest ułatwienie technik żywienia i zadawania pasz oraz niezmienna ich jakość (ujednolicone żywienie). Nowoczesne technologie stosowane w przemysłowym przetwórstwie pasz opierają się nie tylko na procesach chemicznych, lecz także biotechnologicznych. W ich wyniku powstają związki i preparaty zwiększające m.in. produktywność i zdrowotność zwierząt oraz umożliwiające przedłużenie lub poprawę użyteczności pokarmowej pasz [Chemia... 2011].

Przedmiotem rozważań w niniejszym artykule była charakterystyka rynku pasz przemysłowych w Polsce. Zakres czasowy analiz obejmował lata 2005-2011. Głównym celem prowadzonych analiz było określenie kierunków zmian w produkcji i cenach detalicznych na rynku pasz przemysłowych w Polsce. Podstawowym źródłem danych statystycznych były publikacje IERiGŻ-PIB oraz GUS.

PRODUKCJA I SPRZEDAŻ PASZ PRZEMYSŁOWYCH W POLSCE

Rynek producentów pasz przemysłowych w Polsce w badanym okresie był silnie skoncentrowany. W 2005 roku czołowym producentem na badanym rynku było przedsiębiorstwo Provimi Polska Sp. z o.o.¹ (szacowany udział w krajowym rynku wynosił ponad 30% przy rocznej produkcji 1,5 mln ton pasz) [Okrzesik 2005]. Do liderów na badanym rynku środków produkcji rolnej zaliczano także: Koudijs Pasze, Cargill Polska oraz Golpasz i Wytwórnice Pasz Wipasz. W latach 2005-2011 odnotowano wiele procesów konsolidacyjnych wśród największych producentów na krajowym rynku, m.in. połączenie Provimi Polska Holding Sp. z o.o. z Rolimpex S.A. (w 2005 roku) oraz powstanie spółki De Heus Sp. z o.o. (w 2005 roku w wyniku połączenia Koudijs Pasze Sp. z o.o. oraz Hima Sp. z o.o.). Dodatkowo w 2010 roku przedsiębiorstwo De Heus Sp. z o.o. nabyło 100% kapitału zakładowego firmy Evialis Polska. Bardzo ważny moment w procesie konsolidacji sektora paszowego w Polsce nastąpił w 2011 r., kiedy koncern Cargill zakończył proces przejęcia Provimi Holding. Przejęcie to nie tylko zmieniło lidera na krajowym rynku pasz przemysłowych, lecz także umożliwiło koncernowi Cargill wejście na rynek premiksów i specjalistycznych dodatków do pasz.

Dane przedstawione w tabeli 1 dotyczą przedsiębiorstw przemysłu paszowego zatrudniających powyżej dziewięciu pracowników. W latach 2005-2011 odnotowano wyraźny wzrost przychodów ze sprzedaży w tych przedsiębiorstwach (o 5,6 mld zł, tj. 64%), przy czym liczba przedsiębiorstw zmniejszyła się ze 125 do 109. W badanych

---

¹ Provimi Polska należy do międzynarodowego koncernu Provimi Holding.

Tabela 1. Liczba firm, zatrudnionych pracowników oraz wskaźniki wyników finansowych w przemyśle paszowym w latach 2005-2011

Table 1. Number of companies, employees and financial performance measures in the feed industry in 2005-2011

Wyszczególnienie Specification	2005	2006	2007	2008	2009*	2010*	2011*
Przychody ze sprzedaży (mln zł) Revenues from the sale (mln PLN)	8 797	9 629	11 251	12 296	8 786	12 266	14 471
Liczba firm Number of companies	125	117	123	119	103	101	109
Liczba zatrudnionych Number of employed	8 383	9 223	9 604	9 177	7 680	8 721	9 068
Zysk brutto** Gross profit**	6,09	4,62	4,55	2,95	4,38	4,66	4,32
Zysk netto** Net profit**	4,94	3,67	3,67	2,34	3,56	3,63	3,48

*Obliczenia na podstawie PKD 2007 (zmienionej od 2009 roku klasyfikacji GUS).

**W % przychodów netto ze sprzedaży.

Źródło: Dzwonkowski i in. [2011, s. 21], Dzwonkowski i Łopaciuk [2012, s. 29].

*Calculations on the base of PKD 2007 (changed since 2009 GUS classification).

**In % of net profit from sales.

Source: Dzwonkowski et al. [2011, p. 21], Dzwonkowski and Łopaciuk [2012, p. 29].

latach wzrosła liczba zatrudnionych w przemyśle paszowym w Polsce o 8% (łącznie zatrudnienie w 2011 roku wyniosło 9,07 tys. osób). Warto odnotować, że wskaźniki rentowności brutto i netto spadły w analizowanych latach odpowiednio o 1,77 i 1,46 punktu procentowego. Jak podaje IERiGŻ [Dzwonkowski i in. 2009], w 2008 roku sytuacja ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstw przemysłu paszowego pogorszyła się, o czym zdecydowały m.in.: rosnące ceny pasz produkowanych z wykorzystaniem surowców importowanych, dekonjunktura na rynku trzody chlewnej oraz niskie ceny zbóż.

Jak wynika z analiz, produkcja pasz przemysłowych w Polsce wzrosła w badanych latach o 2,74 mln t, tj. o 52% (tab. 2). W strukturze produkcji pasz przemysłowych największy udział we wszystkich badanych latach miały pasze dla drobiu (najmniejszy w 2007 roku – 58%, największy w 2009 roku – 66%). Udział pasz przeznaczonych dla trzody chlewnej wynosił w badanych latach 20-27%, natomiast dla bydła 8-11%. Udział pozostałych pasz w strukturze produkcji nie przekraczał w badanych latach 6%. Biorąc pod uwagę dynamikę zmian wielkości produkcji warto zauważyć, że produkcja pasz dla bydła wzrosła w latach 2005-2011 o 85%. Znaczący wzrost odnotowano także w produkcji pasz dla drobiu i trzody chlewnej (po 52%).

Strukturę produkcji pasz przemysłowych dla wybranych gatunków zwierząt w latach 2005-2011 zaprezentowano w tabeli 3.

Tabela 2. Wielkość produkcji pasz przemysłowych w latach 2005-2011 (tys. t)
 Table 2. Size of industrial production of animal feed in 2005-2011 (thous. t)

Wyszczególnienie Specification	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011**
Dla drobiu For poultry	3 472	3 777	4 032	4 263	4 807	5 118	5 265
Dla trzody For pigs	1 082	1 653	1 878	1 700	1 477	1 693	1645
Dla bydła For cattle	421	551	678	756	652	767	780
Pasze pozostałe* Other feeds*	301	336	350	352	319	328	330
Ogółem Total	5 276	6 317	6 938	7 071	7 255	7 906	8 020

*Obejmuje m.in. pasze dla koni, owiec, zwierząt futerkowych, ryb oraz mieszanki mineralno-witaminowe, preparaty mlekozastępcze itp.

**Szacunek.

Źródło: Dzwonkowski i Łopaciuk [2010, s. 20, 2012, s. 18].

*Includes among others fodder for horses, sheeps, fur animals, fish and mineral-vitamin mixes, milk replacers etc.

**Estimations.

Source: Dzwonkowski and Łopaciuk [2010, p. 20, 2012, p. 18].

Tabela 3. Struktura produkcji pasz przemysłowych w latach 2005-2011 (%)
 Table 3. Structure of industrial animal feed production in 2005-2011 (%)

Wyszczególnienie Specification	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1	2	3	4	5	6	7	8
Dla drobiu – For poultry							
Mieszanki pełnoporcjowe Compound feedingstuffs	97,3	96,9	97,5	97,6	97,2	97,2	96,6
Mieszanki uzupełniające Supplementary mixtures	1,3	1,5	1,0	1,0	1,2	1,2	2,1
Premiksy Premixes	1,4	1,6	1,5	1,4	1,6	1,6	1,3
Ogółem Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Dla trzody – For pigs							
Mieszanki pełnoporcjowe Compound feedingstuffs	43,9	51,2	60,1	62,7	50,3	52,2	64,0
Mieszanki uzupełniające Supplementary mixtures	51,7	41,5	33,7	31,3	42,9	41,8	31,6

Tabela 3 – cd. / Table 3 – cont.

1	2	3	4	5	6	7	8
Premiksy Premixes	4,4	7,3	6,2	6,0	6,8	6,0	4,4
Ogółem Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Dla bydła – For cattle							
Mieszanki pełnoporcjowe Compound feedingstuffs	71,7	70,9	75,0	71,6	71,1	69,9	59,8
Mieszanki uzupełniające Supplementary mixtures	18,4	17,8	17,9	20,8	20,8	22,1	37,4
Premiksy Premixes	9,9	11,3	7,1	7,6	8,1	8,0	2,8
Ogółem Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: Dzwonkowski i Łopaciuk [2010, s. 20, 2012, s. 19].
Source: Dzwonkowski and Łopaciuk [2010, p. 20, 2012, p. 19].

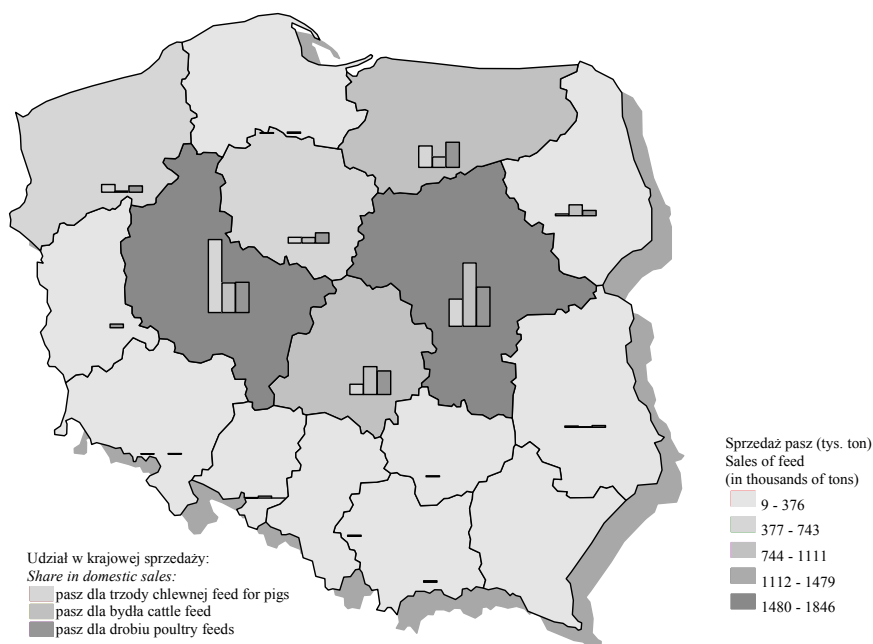
W analizowanych latach, w strukturze produkcji pasz dla wszystkich wybranych gatunków zwierząt (drobiu, bydła i trzody chlewnej), dominujący był udział mieszanek pełnoporcjowych². Warto jednak podkreślić, że udział tych mieszanek dla drobiu stanowił w każdym z badanych lat co najmniej 96%, dla trzody chlewnej 44%-64%, a dla bydła 60%-75%. O ile struktura produkcji pasz przemysłowych dla drobiu nie uległa w badanych latach większym zmianom, to w strukturze produkcji pasz dla trzody chlewnej odnotowano wyraźną zmianę, polegającą na wzroście udziału mieszanek pełnoporcjowych (o 20,1 pkt. proc.). Zmiany odnotowano także w produkcji pasz dla bydła. W latach 2005-2011 udział mieszanek pełnoporcjowych zmniejszył się o 11,9 pkt. proc., wzrósł natomiast udział mieszanek uzupełniających (o 19 pkt. proc.).

W Polsce odnotowuje się znaczne zróżnicowanie przestrzenne w zakresie sprzedaży pasz przemysłowych (rys. 1).

Według danych GUS³, w 2010 roku sprzedano w Polsce 7,3 mln t pasz stosowanych w żywieniu zwierząt gospodarskich. Biorąc pod uwagę sprzedaż pasz w poszczególnych województwach warto zaznaczyć, że najmniej sprzedano tych produktów w województwie podkarpackim (8,9 tys. t), a najwięcej w województwie mazowieckim (1846 tys. t) i wielkopolskim (1836 tys. t). Sprzedaż w czterech województwach (mazowieckim, wielkopolskim, warmińsko-mazurskim i łódzkim) stanowiła łącznie 77,6% w strukturze sprzedaży ogółem pasz przemysłowych w Polsce w 2010 roku. Interesujące z punktu widzenia poznawczego są także dane dotyczące struktury sprzedaży pasz dla

² Wyjątek stanowi udział mieszanek pełnoporcjowych dla trzody chlewnej w 2005 roku (43,9%). Największy udział w strukturze pasz miały w tym przypadku mieszanki uzupełniające (51,7%).

³ W publikacji źródłowej dane o sprzedaży pasz przemysłowych stosowanych w żywieniu zwierząt gospodarskich pochodzą od producentów i importerów.

Rys. 1. Sprzedaż pasz stosowanych w żywieniu zwierząt gospodarskich w 2010 roku w przekroju województw

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Środki produkcji... [2011, s. 37].

Fig. 1. Sales of feed for livestock in 2010 in the voivodeships

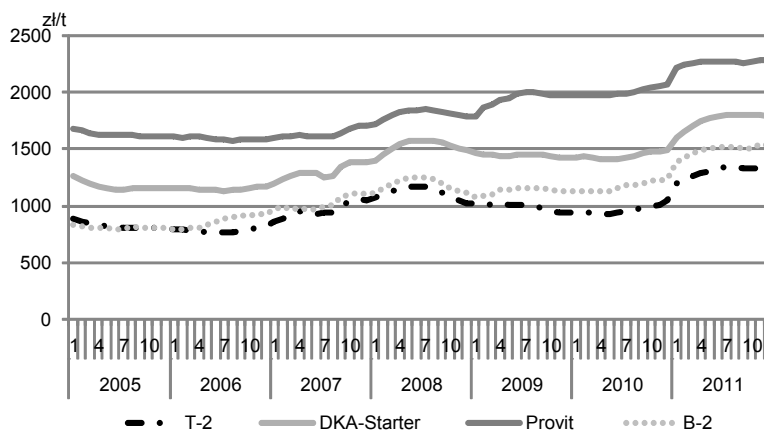
Source: own elaboration based on: Środki produkcji... [2011, p. 37].

poszczególnych gatunków zwierząt. Z przeprowadzonych analiz wynika, że udział sprzedaży pasz dla trzody chlewnej, bydła i drobiu stanowił odpowiednio:

- w województwie mazowieckim: 17,8%, 41,4% i 25,7% ogółu sprzedaży w kraju,
- w województwie wielkopolskim: 47,8%, 19,4% i 19,8% ogółu sprzedaży w kraju,
- w województwie warmińsko-mazurskim: 14,1%, 7% i 16,5% ogółu sprzedaży w kraju,
- w województwie łódzkim: 6,8%, 18,2% i 15,5% ogółu sprzedaży w kraju.

CENY DETALICZNE NA RYNKU PASZ PRZEMYSŁOWYCH W POLSCE

Do szczegółowych analiz cen detalicznych na rynku pasz przemysłowych wybrano cztery produkty, w tym dwie pasze dla trzody chlewnej (T-2 i Provit) oraz po jednej dla drobiu (DKA-Stater) oraz bydła (B-2). Ceny wybranych pasz przemysłowych w analizowanych latach zaprezentowano na rysunku 2.

Rys. 2. Ceny detaliczne wybranych pasz przemysłowych w latach 2005-2011
 Źródło: opracowanie własne na podstawie: Dzwonkowski i Łopaciuk [2006, 2010, 2012] Dzwonkowski i in. [2007, 2011], Łopaciuk i Krzemiński [2008, 2009, 2010, 2011, 2012].

Fig. 2. Retail prices of selected industrial feeds in 2005-2011
 Source: own elaboration based on Dzwonkowski and Łopaciuk [2006, 2010, 2012] Dzwonkowski et al. [2007, 2011], Łopaciuk and Krzemiński [2008, 2009, 2010, 2011, 2012].

W badanych latach znacznie wzrosły ceny wszystkich wybranych do analiz pasz przemysłowych. Największy wzrost cen (także dynamika wzrostu) dotyczył paszy B-2 (wzrost ceny w badanych latach o 687 zł/t, tj. o 82%). Wskaźniki dynamiki cen w latach 2005-2011 dla pasz T-2, DKA-Starter oraz Provit wyniosły odpowiednio 49%, 41% i 36%. Minimalne, średnie i maksymalne ceny wybranych pasz przemysłowych w latach 2005-2011 przedstawiono w tabeli 4.

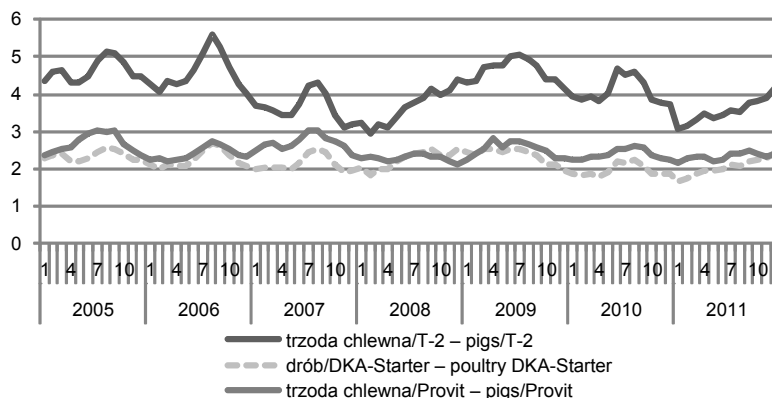
Tabela 4. Podstawowe charakterystyki dotyczące cen wybranych pasz przemysłowych w latach 2005-2011

Table 4. Basic characteristics of the prices of selected industrial feed in the years 2005-2011

Wyszczególnienie Specification	T-2	DKA-Starter	Provit	B-2
Cena minimalna (rok, miesiąc) Minimum price (year, month)	766 zł (2006, VIII)	1 136 zł (2006, VII)	1 577 zł (2006, VIII)	789 zł (2006, II)
Cena maksymalna (rok, miesiąc) Maximum price (year, month)	1 346 zł (2011, VIII)	1 806 zł (2011, VIII)	2 288 zł (2011, XII)	1 542 zł (2011, XI)
Średnia cena w badanym okresie Average price during the analyzed period	993,96 zł	1 399,23 zł	1 841,33 zł	1 097,73 zł

Źródło: jak na rysunku 2.
 Source: as in Figure 2.

W badanym okresie najniższe ceny detaliczne wszystkich wybranych pasz przemysłowych odnotowano w 2006 roku, a najwyższe w 2011 roku. Dla producentów rolnych stosujących pasze przemysłowe ważne są nie tyle ceny detaliczne pasz, co relacje cenowe pasz do cen płodów rolnych. Zależności między cenami środków produkcji rolnej a cenami płodów rolnych uzyskiwanymi przez rolników wyznaczają opłacalność produkcji rolnej i są kluczowym zagadnieniem ekonomiki rolnictwa [Piwowar 2011]. Interesujące z punktu widzenia poznawczego są relacje cen detalicznych pasz przemysłowych do cen skupu trzody chlewnej lub drobiu w badanym okresie (rys. 3).

Rys. 3. Relacje cen detalicznych wybranych pasz przemysłowych do cen skupu trzody chlewnej i drobiu
Źródło: jak na rysunku 2.

Fig. 3. Relations between retail prices of selected industrial feeds to procurement prices of pigs and poultry
Source: as in Figure 2.

Dane przedstawione na rysunku 3 świadczą o dużej zmienności analizowanych relacji cenowych. Charakterystyczna była zwłaszcza duża zmienność relacji cenowych między ceną mieszanki uzupełniającej dla tuczników (T-2) a ceną skupu trzody chlewnej. Dla przykładu, najlepsze, z punktu widzenia producentów rolnych, relacje cenowe między ceną skupu trzody chlewnej a ceną detaliczną paszy T-2 odnotowano w sierpniu 2006 roku (5,59), a najgorsze w lutym 2008 roku (2,96). Oznacza to, że cena skupu 1 kg trzody chlewnej w sierpniu 2006 roku odpowiadała 5,59 kg mieszanki T-2, wobec 2,96 kg w lutym 2008 roku.

PODSUMOWANIE

Rynek pasz przemysłowych w Polsce jest ważnym elementem agrobiznesu. W latach 2005-2011 produkcja pasz przemysłowych w Polsce wzrosła o 2,74 mln t, tj. 52%. W badanych latach odnotowano wiele procesów konsolidacyjnych na rynku, czego efektem było zmniejszenie liczby przedsiębiorstw produkujących pasze przemysłowe. W latach 2005-2011 odnotowano wyraźny wzrost przychodów ze sprzedaży w tych

przedsiębiorstwach (o 5,6 mld zł, tj. o 64%). Struktura produkcji pasz przemysłowych dla drobiu nie uległa w badanych latach większym zmianom, natomiast zmieniła się struktura produkcji pasz dla trzody chlewnej (wzrost udziału mieszanek pełnoporcjowych o 20,1 pkt. proc.) i bydła (wzrost udziału mieszanek uzupełniających o 19%). Analiza cen wykazała znaczne wzrosty cen detalicznych pasz przemysłowych na krajowym rynku. Wskaźniki dynamiki cen w latach 2005-2011 dla pasz: B-2, T-2, DKA-Starter oraz Provit wyniosły odpowiednio: 82%, 49%, 41% i 36%. Charakterystyczna w badanym okresie była także duża zmienność relacji cenowych między cenami pasz a cenami skupu płodów rolnych.

LITERATURA

- Chemia i biotechnologia w produkcji zwierzęcej. 2011. Red. E.R. Grela. PWRiL, Warszawa.
- Dzwonkowski W., Łopaciuk W., 2006. Rynek pasz. Analizy Rynkowe 19, 28.
- Dzwonkowski W., Łopaciuk W., 2010. Rynek pasz. Analizy Rynkowe 27, 20.
- Dzwonkowski W., Łopaciuk W., 2012. Rynek pasz. Analizy Rynkowe 31, 18-20.
- Dzwonkowski W., Łopaciuk W., Krzemiński M., 2007. Rynek pasz. Analizy Rynkowe 21, 29.
- Dzwonkowski W., Łopaciuk W., Wiger M., 2011. Rynek pasz. Analizy Rynkowe 29, 21.
- Łopaciuk W., Krzemiński M., 2008. Rynek pasz. Analizy Rynkowe 23, 29.
- Łopaciuk W., Krzemiński M., 2009. Rynek pasz. Analizy Rynkowe 25, 31.
- Łopaciuk W., Krzemiński M., 2010. Rynek pasz. Analizy Rynkowe 27, 31.
- Łopaciuk W., Krzemiński M., 2011. Rynek pasz. Analizy Rynkowe 29, 31.
- Łopaciuk W., Krzemiński M., 2012. Rynek pasz. Analizy Rynkowe 31, 31.
- Okrzesik J., 2005. Rynek pasz: korzystne perspektywy. *Agro Trendy* 22, 28.
- Piwovar A., 2010. Zużycie i relacje cenowe wybranych nawozów mineralnych do ziarna pszenicy. *J. Agribus. Rural Dev.* 16, 2, 101-109.
- Roszkowski Z., 1997. *Elementy produkcji rolnej*. Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
- Środki produkcji w rolnictwie w roku gospodarczych 2010/2011. 2011. GUS, Warszawa.

FEED INDUSTRIAL MARKET IN THE YEARS 2005-2011

Summary. The article presents the carried out analysis of the feed industry in Poland in 2005-2011. The size and structure of industrial feed production and financial results of the national feed industry were presented. The retail prices of products of the relevant market and price relations for the selected industrial feed agricultural prices were analysed. As arises from the analyses, the industrial feed production in Poland increased in the examined period by 52%. With the increase in production, also significantly increased the feed retail prices.

Key words: feed industry, production, prices, price relationships

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 18.02.2013

Do cytowania – For citation: Piwovar A., 2013. Rynek pasz przemysłowych w Polsce w latach 2005-2011. J. Agribus. Rural Dev. 3(29), 111-119.